

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ח ד' קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 142

מסכת בבא מציעא פ' פ"ו

בס"ד, כ"ח שבט תשס"ב

השבוע בגליון

■ חולה שמבקש מקרוביו שיתפללו עליו שימות
■ אריכות ימים בזכות תפילה בבית הכנסת
■ הכנסת אורחים לפי הגרלה
■ בעל בית מלון, מקיים מצוות הכנסת אורחים

■ שוחט שביקש משכורת תמורת הליכה
■ צוואת ירושה בתנאי שהיוורש יעלה לאר"י
■ מסירת עברייני למשטרה

■ המעסיק פועל יהודי מקיים מצווה
■ כשעשיר וונציאני חמד את רווחיו של המהר"ם פדואה
■ האם חובה לקנות אצל חנווני יהודי יקרן?
■ שימוש במעשר כספים לתשלום שכרו של פועל יהודי

דבר העורך

מסירות נפש של נשים צדקניות ללימוד התורה

"מאחורי כל יהודי שמשתתף בקביעות בשיעור הדף היומי, עומדת אשה שמוכנה להקדיש שעה בכל יום כדי לאפשר לבעלה לקבוע יעדים לתורה", אומר לנו הרב זאב רוזנברג שליט"א.

הרב זאב רוזנברג שליט"א מרבני בית מדרשו, מוסר את שיעורו בעיר שוהם, אליה הוא נוסע בכל יום כארבעים וחמש דקות מבני ברק. אל מסיבת הסיום על הגמרא הנלמדת במסגרת הדף היומי, המתוכננת להערך ברוב עם, יוזמנו גם נשות שומעי השיעור. "אין ספק", הוא אומר, "שהן ראויים לכל שבח והוקרה. השיעור, שהוקם על ידי בית המדרש למגידי שיעור הדף היומי, מתקיים בשעות קשות, שעות הערב שבהן הילדים נמצאים בבית וזקוקים לתשומת לב מרבית, ותעצומות נפש גדולות נדרשות מאשה שמקדישה שעות אלו ללימוד התורה של בעלה".

לקח נפלא ביותר, אודות כוחות הנפש הטבועים בנשמת היהודי, ניתן ללמוד מן המעשה הבא, אודות הרבנית מנדבורנה ע"ה שמוסר על ידי יהודים מן העיר סערט שברומניה שהיו עדים למעשה.

הרבנית הצדקת מרת סימה רייזל רוזנבוים ע"ה, אשת חבר של כ"ק האדמו"ר מנדבורנה זצ"ל, נפטרה לפני שבועות מספר בגיל 96. מסירותה לבעלה תוך עשיית כל מאמץ כדי שיוכל לשבת על התורה ועל העבודה, מן המפורסמות היא. ניצולי השואה, ילדי העיר סערט שברומניה, לא ישכחו לעולם את המחזה שנגלה לעיניהם בעת שהנאצים ימח שם ריכוז את כל יהודי העיר לאולם עירוני גדול.

אין צורך לתאר את הפחד ואת האימה שניבטו מעיני האנשים האומללים. האולם הענק המה בכיות תינוקות, צווחות של אנשים מפוחדים וצעקות וקללות של הנאצים ימ"ש. כל הזמן המשיכו הנאצים ימ"ש להזרים קבוצות יהודים שרוכזו מן העיר לתוך האולם.

המשך בעמוד הבא

דף פגא/השוכר את הפועלים

המעסיק פועל יהודי מקיים מצווה

פרק "השוכר את הפועלים" עוסק ביחסי הגומלין בין הפועל למעבידו. לבד מהלכות חשובות אלו, קיימת הלכה בסיסית בנוגע לשכירת פועלים והעסקתם, והיא, שיש להעדיף שכירת פועל יהודי, כפי שמסופר בגמרא (לעיל ס/ב) על נכרי קשיש אשר שערותיו הלבנות הסגירו את גילו המתקדם, ועקב כך הוא התקשה להתקבל למקום עבודה. לימים, צבע הנכרי את שערותיו, ומצוייד במראהו הצעיר והרענן הוא פנה לחפש עבודה. איתרע מזלו, והוא ביקש להתקבל לעבודה אצל רבא שחיפש משרת, אך רבא דחה אותו על פי דברי המשנה (אבות פ"א מ"ה) "יהיו עניים בני ביתך", שבה מייפץ התנא לאדם מישראל להעסיק את בני עמו כדי שהם **יהיו מנכסיו** (רש"י בסוגייתנו ד"ה "ויהיו"). [בסופו של דבר התקבל הנכרי "לעבודה בביתו של רב פפא בר שמואל שלא עמדה בפניו אפשרות להעסיק יהודי, ולאחר זמן מה כאשר הנכרי רחץ את פניו, התגלתה התרמית]. הרמב"ם (הל' מתנות עניים פ"י הל' ז') אף מונה כמעלה ראשונה, מבין שמונה מעלות הצדקה, את המעסיק יהודי ועל ידי כך מפרנסו, משום שבאופן זה הוא אינו נזקק לעזרה מהזולת ואינו בוש ונכלם.

גם כאשר יהודי מבקש לעשות עסק או לרכוש חפץ, מוטלת עליו מצווה להעדיף את אחיו היהודים בעשיית עסקים, כפי שדרשו חכמינו ז"ל בתורת כהנים (פ"ר בהר, ריש פרשת ג', מדברי הפסוק (ויקרא כה"ד) "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך". אזכור נרחב בספרי הפוסקים להלכה זו, אנו מוצאים בעקבות דברי רבי משה איסרליש זצ"ל, הידוע בכינויו הרמ"א, שנדרש להכנס לעובי הקורה בפרשיה שהסעירה את העולם היהודי.

כשעשיר וונציאני חמד את רווחיו של המהר"ם פדואה: לפני כארבע מאות וחמישים שנה, השקיע יהודי עשיר בשם אלואיזי סכום כסף עתק במטרה להוציא בהידור רב את ספרי הרמב"ם, לאחר הגהתם על ידי מהר"ם פדואה.

עשיר נכרי, מארקו אנטוניו יושיניאן שמו, מאילי הדפוס של וונציה באותה תקופה, חמד את הרווחים הרבים שעמדו לקצור מוציא המהדורה, ולפיכך, הזדרז גם הוא והשקיע ממון רב בההדרת ספרי הרמב"ם. תוך זמן קצר יצאה מהדורתו לאור, תוך שהוא דורש תמורתה מחיר נמוך מן המחיר שדרשו מהר"ם פדואה ושותפו העשיר.

הרמ"א (שו"ת סי' י') נחלץ לעזרתו של המהר"ם פדואה ושותפו, ובמנשר שיצא מטעמו הוא קרא לרכוש את מהדורת מהר"ם פדואה בלבד, שהרי התורה מצווה אותנו להעדיף את עמיתך. בסיום אגרתו, אף הטיל הרמ"א חרם ונידוי חמור, על כל הרוכש ספרים במדינה זו ממהדורת מארקו אנטוניו. [עיי"ש שגם דן באיסור "יורד לשדה חבירו"].

האם חובה לקנות אצל חנווני יהודי יקרן? אלא, שכתב בעל ה"חפץ חיים" זצ"ל ("אהבת חסד" פ"ה ס"ז, בהגהות נתיב חסד אות י"ב), כי אם המוכר היהודי דורש סכום העולה על המוסכם בשוק. אין כל חובה לקנות אצלו, ואף אם הוא דורש מחיר מקובל, המשך בעמוד הבא

לעילוי נשמת
הר"ר
יוסף שטרן ז"ל
ב"ר שמואל הי"ד
נלב"ע ביום שבת קודש
כ"ט שבט תשמ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה
שיחיו

לעילוי נשמת
א"מ הר"ר **אברהם נח**
ליפסקר ז"ל
ב"ר יצחק מאיר יהודה הלוי ז"ל נלב"ע ו'
אדר תשנ"ח
א"מ מרת **שרה ליפסקר** ע"ה
ב"ר חיים יוסף זלובסקי ז"ל נלב"ע כ"א
שבט תשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
מרת
לובה בן נפתלי ע"ה
בת הר"ר אברהם ז"ל נלב"ע כ"ו שבט תשמ"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בנה ידידינו
הר"ר **עמיר בן נפתלי ומשפ'**
שיחיו תל אביב

המשך מעמוד קודם

באחת מן הקבוצות הובל גם כ"ק האדמו"ר מנדבורנה זצ"ל, רבי חיים מרדכי זצ"ל, עם הרבנית ע"ה. מיד עם כניסתם לאולם, הניחה הרבנית את מזוודתה על הקרקע, ואמרה לרבי: "אני דואגת לכל העניינים. מבחינתי אתה יכול לשבת על המזוודה וללמוד. ואכן, תוך זמן קצר, ישב רבי חיים מרדכי זצ"ל על המזוודה המרופטת ושקע בגמרא שעל ברכיו!

לא פלא, איפוא, כי כעבור מספר שנים עמדה הרבנית בגבורה בניסיון קשה ומר, שאילולי תעצומות הנפש הכבירות שבהן ניחונה, והערצתה המוחלטת לעבודת הקודש של בעלה, ספק אם היתה עומדת בו.

מעשה שהיה, כך היה. לאחר המלחמה, בשנת תש"ז, ביקשו האדמו"ר והרבנית לעלות לארץ ישראל.

אישורי העליה התעכבו מחמת סחבת ביוקרטית של השלטונות, ולפיכך, ביקש בנם ר' איזיקל לעלות לפניכם לארץ ישראל באוניית מעפילים. כאשר התקרבה האנייה לחוף ימה של חיפה, היא התגלתה על ידי הבריטים שכהרגלם כפו על קברניט האנייה לטוב ולחפז לקפריסין, שם היו עצורים יהודים רבים שביצעו עליה בלתי לגיאלית.

על החוף עמד חייל אנגלי, אנטישמי חבריו, וירה מספר ריות לעבר סיפון האנייה. סתם כך, ללא כל סיבה. דם היהודים הפקר היה בעיני הגויים מאז ומעולם. מיריות אלו, נפגע הקדוש איזיקל הי"ד ובחור יהודי נוסף שעמד גם הוא על הסיפון, הי"ד.

כאשר ביקשו להודיע להורים השכולים, שכבר שיכלו ארבעה ילדים נוספים!!! שבנם היקר נרצח, הוחלט לכתוב להם: "האנייה הגיעה בשלום". אם יבינו, ה' ירחם. ואם לאו, מוטב.

המכתב הגיע ליעדו, וההורים השכולים לא העלו על דעתם כי המילים התמימות הללו טומנות בחובן בשורת איום. כעבור מספר ימים, יצאה הרבנית ע"ה לקנות דגים לכבוד שבת קודש, ולתדהמתה העמוקה, נתגלתה לעיניה תמונת בנה על העיתון שבו עטפו את הדגים. מסתבר, שכתב החדשות של עיתון רומני כל שהוא, ראה לנכון לספר לקוראיו שאזרח רומני נרצח על ידי הבריטים.

דמעות רבות שפכה הרבנית על בנה האהוב שחייו נקפדו בעודם באיבם. צערה על בניה הקדומים שנשמתם ניטלה מהם בעודם בקטנותם פרץ והצטרף לכאב הגדול, ונפשה סערה עליה.

"שבעה"

לפי ההלכה, אין חובה לספר להורים שבנם נפטר. בליבה של הרבנית, שאשה יודעת ספר היתה, גמלה ההחלטה כי לבעלה הדגול היא לא תספר מאומה! אין היא חפצה להפריעו מלימוד התורה ומעבודת הקודש.

שבוע ימים ישבה הרבנית ע"ה "שבעה" על בנה מחמדה שנהרג על קידוש ה', ובעלה לא ידע מאומה! היא כלכלה את צעדיה בחכמה ובתבונה, כך שלא יחוש בתכונה מיוחדת כל שהיא.

לאחר חודש ימים, כאשר פשטה הבשורה בכל העיר, חששו מקורבי האדמו"ר שהוא ישמע בחטף את הבשורה מפי אנשים זרים, ורבי העיר, הרב מרדכי שיבר והרב יוסף נפתלי שטרן זצ"ל, נכנסו לבשר לאדמו"ר השכול את הבשורה המרה,

הרה"ח ר' פייביש הרמן ז"ל שנלווה אל הרבנים, הביע פעמים רבות את הרשמים העזים שנחרתו בנפשו מאותו מעמד.

חודש ימים עצרה היא בקרבה את הצער הנורא ולא שיתפה בו את בעלה. דומם, בודדה בצער ובסבל, נשאה הרבנית את זכר בנה הקדוש בליבה וצננה את פיה. כל זאת, למען מטרה קדושה ונאצלת, לבל תופרע

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

אלא, שמוכר נכרי מוזיל בהרבה את המחיר, אין חובה לקנות אצל היהודי [במקרה של ספרי הרמב"ם ההוזלה לא היתה משמעותית].

כמו כן, כתב ה"חפץ חיים" כי גם **המוכר** אינו חייב להוזיל את המחיר עבור יהודי המבקש זאת, כאשר באפשרותו למכור את החפץ לנכרי במחיר רגיל.

שימוש במעשר כספים לתשלום שכרו של פועל יהודי: להלכה זו שהיא אקטואלית, לגבי העדפת בעל מלאכה יהודי, או עוזרת בית יהודיה וכדומה, אנו מוצאים תוספת מעניינת בספרו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א (י"תשובות והנהגות" ח"ב סי' תע"ז) שכתב, כי יהודי שבפניו עומדת אפשרות לשכור בעל מלאכה נכרי תמורת שכר, אשר **נמוך בהרבה** מן השכר הנדרש על ידי בעל מלאכה יהודי, רשאי לממן מכספי מעשר את הפרש המחירים הגדול שבין בעלי המלאכה, אם בעל המלאכה היהודי הוא עני, שהרי בכך הוא מקיים מצוות צדקה [עיי"ש שהיתר זה מותנה בכך, שהעדפת הפועל היהודי היא כדי לסייע לו בלבד. אולם, אם הוא מעדיפו גם משום מומחיותו וכדומה, אינו רשאי לממן את שכרו מכספי מעשר].

דף פג/ב ביציאתו משל בעל הבית

שוחט שביקש משכורת תמורת הליכה

בסוגייתנו מבואר, שהליכת הפועל למקום עבודתו נחשבת כחלק מן העבודה, ועליה להיות על חשבון זמנו של המעביד ולא על חשבון זמנו של הפועל. הגאון רבי יוסף רפאל חזן [סבו של רבי חיים פלאגין] (שו"ת "חקרי לב" ח"ו"מ ח"ב סי' ע"ב) מבאר שכוונת הגמרא היא, שכאשר בעל הבית קבע עם הפועל סכום מסוים עבור יום עבודה, הרי שהשכר כולל גם את זמן ההליכה של הפועל מביתו אל מקום העבודה.

בעל ה"חקרי לב" נדרש לבאר זאת בעקבות ויכוח, בין שוחט לקהילה מסויימת, שהופנה אליו להכרעה, ומעשה שהיה כך היה. בני הקהילה שכרו שוחט שגר בעיר אחרת וסיכמו איתו על גובה משכורתו החודשית. עם הגיעו לעירם התגלע ויכוח נוקב בינו לבין פרנסי הקהילה. השוחט טען כי עליהם לשלם לו משכורת החל מהתאריך שבו עזב את עירו והלך לעירם, ואילו הם ביקשו לשלם את שכרו מהרגע שבו דרכה כף רגלו בקהילתם בלבד.

בעל ה"חקרי לב" הצדיק את דברי השוחט, על פי דברי סוגייתנו בה מבואר, שהליכת הפועל נעשית על חשבון זמן העבודה. אם כן, בהכרח יש לומר, ששכרו של הפועל כולל גם את זמן הליכתו מביתו, ואף השוחט שהלך במשך מספר שבועות, ראוי לקבלת שכר על זמן הליכתו.

צוואת ירושה בתנאי שהיורש יעלה לארץ ישראל: לפני מספר שנים, יהודי שהתגורר בארץ נכר שבק חיים לכל חי, והותיר אחריו צוואה שגרמה לתסבוכת הלכתית לגבי ספריה יקרת ערך. בצוואתו כתב האב, כי הוא מוריש את ספרייתו הענקית לבנו יקירו, בתנאי שהבן יעלה להתגורר בארץ ישראל, לא יאוחר משנתיים לאחר פטירת אביו. באם לא יעלה הבן לארץ ישראל, תחולק הספרייה בין כל בני המשפחה.

מוות פתאומי: הבן, שתלמיד חכם היה, נדבר עם מקורביו שבארץ ישראל, שימצאו עבורו משרה תורנית, ובד בבד עם המתנתו לתשובתם הסופית בנידון, הוא החל לחסל את עסקיו בחו"ל ואף נסע לארץ ישראל כדי לחפש דיור נאות למשפחתו. למרבה הצער, בעיצומם של ההכנות הקדחתניות, חלה הבן ומת. יום למחרת פטירתו הגיעה תשובה חיובית מארץ ישראל בקשר למשרה התורנית.

עם תום ימי האבל, התעוררה השאלה למי שייכת הספרייה הגדולה. האם מאחר שסוף סוף הבן לא עלה לארץ ישראל, יש לחלקה בין כל בני המשפחה, או שמא מאחר שהחליט לעלות לארץ ישראל ועשה את ההכנות הדרושות לכך, יש להתייחס אליו כמי שמילא את צוואת אביו והספרייה תינתן לבניו בלבד.

הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג שליט"א (שו"ת "ציץ אליעזר" ח"ו סי' מ"ב - קו"י אורחות המשפטים פ"ח) הכריע, כי יש להעביר את הספרייה ליורשי הבן בלבד. זאת, על פי המבואר בתשובתו של ה"חקרי לב", שהליכת פועל למקום עבודתו, נחשבת **כחלק מן העבודה**, ועליה להיות על חשבון זמנו של המעביד ולא על חשבון זמנו של הפועל. הרי לנו, כי ההכנות הכרוכות בפעולה, נחשבות כחלק מן הפעולה עצמה. לפיכך, גם נסיעתו של הבן לארץ ישראל כדי לחפש דיור נאות לו ולמשפחתו, נחשבת כהתחלת ההשתקעות בארץ ישראל ולפיכך נחשב הבן כמי שקיים את צוואת אביו להשתקע בארץ ישראל.

דף פג/ב רבי אלעזר רבי שמעון אשכח

מסירת עבריו למשטרה

הגמרא בסוגייתנו מספרת שרבי אלעזר, בנו של רבי שמעון בר יוחאי, מונה על ידי השלטון כאחראי ללכידת גנבים יהודים, עקב פקחותו הרבה. אולם, רבי יהושע בן קרחה העיר לו: "חומץ בן יין, עד מתי אתה מוסר עמו של אלוקינו להריגה".

הגמרא מוסיפה (א/ט) שגם רבי ישמעאל ברבי יוסי היה מסגיר גנבים לידי השלטונות, עד שנתבקש על ידי אליהו הנביא לחדול ממעשיו. הריטב"א מבאר, שדעתו של אליהו הנביא לא היתה נוחה מעיסוק זה, משום שהמלכות נהגה לענוש

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

את הגנבים גם אם לא היו עדים שהם ביצעו את הגניבה, דבר המנוגד לדין התורה. נשאלת איפוא השאלה, אם כן, מה סברו תנאים קדושים אלו שעסקו במלאכה זו? מבאר ה"בית יוסף" (ח"י ס' שפ"ח בשם הרשב"א וכן מבאר בריטב"א) שמצד הדין אין כל איסור למסור לשלטון אדם שעובר על דיני המלוכה שבאותו מקום, משום שדינא דמלכותא דינא, והרשות ביד המלכות לתקן תקנות שלטוניות (עי' רמב"ם הל' ממרים פ"ב הל' ד' ה'). אלא שמכל מקום, לגודל צדקותם של התנאים היה עליהם להימנע מעיסוק זה.

בימיו של המהר"ם שיק, נקטעו חייו של יהודי באופן טראגי, כאשר רעייתו תיבלה בסם המוות את מאכלו. לא היו עדים לכך שהיא הרוצחת, וגם הוכחות ברורות לא היו בידי מי מהאנשים שמונו לחקור את הרצח, אך הראיות הנסיבתיות הצביעו על האשה כאשמה ברצח באופן חד משמעי, ובני הקהילה שלחו לשאול את המהר"ם שיק, אם רשאים הם למסרה למשפט בידי השלטון הנכרי, שעלול לגזור עליה עונש מוות.

על פי דברי הראשונים המובאים לעיל, פסק המהר"ם שיק (ח"י ס' נ' אחר שדן אם הלכה כדבריהם, עיי"ש) שאין למחות באלו המבקשים להסגיר אשה זו לידי השלטון הנכרי, משום שלדעת פוסקים רבים ניתן לנהוג כן. ומכל מקום, על גדולי ישראל להימנע מן העיסוק בכך משום שסוף סוף היא לא תישפט לפי דיני התורה.

רואה חשבון במחלקת המכס של ארצות הברית: יהודי, רואה חשבון במקצועו, שאל את הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, אם הוא רשאי לקבל משרה ממשלתית במשרדי המכס. תפקידו היה לבדוק את תקינותם של המסמכים שהוגשו לפניו, ולמעשה, כאשר רואה החשבון הצהיר כי מסמך מסויים אינו תקין, היו צפויים עונשים חמורים לבעליו, עונשים שאינם על פי דין תורה. רואה החשבון ביקש לדעת אם בשל כך עליו להימנע מקבלת משרה זו.

הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" ח"י ס' צ"ב) השיב לו כי הוא רשאי לקבל משרה זו, מאחר שעיקר תפקידו הוא בדיקת חשבוניות ולא לכידת עבריינים, וממילא תפקידו אינו מוגדר כאחראי על תפיסת עבריינים. בנוסף לכך מצוין הגאון, כי מאחר שאם הוא לא יתמנה למשרה זו ימלא את מקומו אדם אחר, יתכן שכלל אין לדון בנושא, משום שבכל מקרה העבריינים יוסגרו לשלטונות המכס.

דף פד/א בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה

חולה שמבקש מקרוביו שיתפללו עליו שימות

בסוגייתנו מסופר, שכאשר נפטר ריש לקיש, תלמידו וחבירו של רבי יוחנן, נעקרה דעתו של רבי יוחנן מגודל צערו, עד שהתהלך בחוצות, קרע את בגדיו וקונן: "היכן אתה ריש לקיש" ולבסוף החכמים ביקשו עליו רחמים והוא נפטר.

הגאון רבי אליעזר יהודה ולנדברג שליט"א, פורש יריעה רחבה בספרו (שו"ת "ציץ אליעזר" ח"ה-ה' רמ"ח רחל פ"ה), אודות הנידון האם מותר להיענות לבקשתו של חולה אנוש שהרופאים התייאשו מלמצוא לו מזון, והוא מבקש שיתפללו עליו שתצא נפשו. בדבריו הוא מצוין, כי מלבד הר"ן (נדרים מא/א), המתיר להתפלל על חולה שכזה שימות, לא הובאו דברים ברוח זו בראשונים ובפוסקי ההלכה המאוחרים יותר, ואף במקרה חריג ביותר, כאשר אשה שהיתה מעונה בייסורים קשים שנים ארוכות התחננה לפני בני משפחתה שיתפללו עליה שתמות, והם ביקשו לדעת האם הם רשאים לעשות כן, השיב הגאון רבי חיים פלאגיי זצ"ל ("חקקי לבי" סי' נ), כי אף שיתכן שבאופן נדיר זה ניתן להתיר להתפלל עליה, אך ודאי שבני משפחתה לא יעשו כן, משום שיש חשש שמה יתגב החשד ללבו של מאן דהוא שהם עושים כן כדי לגאול את עצמם מהטרחה והמאמץ הכביר שכרוכים בטיפול בה ובמחלותיה.

אלא, שלכאורה, מסוגייתנו בה מסופר על רבי יוחנן ש"בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה" [חכמים ביקשו עליו רחמים והוא נפטר], מוכח שמותר להתפלל על חולה שימות. אך בעל ה"ציץ אליעזר" כותב שאין להוכיח כן מסוגייתנו, משום שניתן לבאר את דברי הגמרא, שחכמים התפללו על רבי יוחנן **שיחיה** ולמגינת ליבם הוא נפטר לבסוף.

אריכות ימים בזכות תפילה בבית הכנסת: מעניין לציין חליפת מכתבים בנושא זה בין הגאון רבי יצחק וויס זצ"ל לבין יבלחט"א הגאון רבי אליעזר יהודה וולנדברג שליט"א (שם חלק י"ט סי' י). הגר"י וויס זצ"ל העלה במכתבו את המסופר בילקוט שמעוני (פי עקב אות תתע"א) אודות אשה זקנה שקצה בחייה ובאה לפני רבי יוסי בן חלפתא שיעץ לה שתדיר את רגליה מבית הכנסת שבו נהגה להתפלל תמידין כסידורן, ומבוקשה יבוא במהרה. לכאורה, ממעשה זה ניתן ללמוד, שיש מקרים מסויימים שבהם ניתן לפעול בדרכים רוחניות לסיום החיים עלי אדמות.

אולם, בעל ה"ציץ אליעזר" השיב לו, כי יש לחלק בין שני המקרים. שכן, רבי יוסי בן חלפתא לא יעץ לאשה זו שתפעל באופן חיובי לקיצור ימיה, אלא **שתמנע** מן התפילה בציבור וכך לא תיזקף לזכותה סגולה זו להאריך את ימיה, או אז היא תמות מוות טבעי ככל האדם. אולם, תפילה על חולה שימות, היא **עשיית פעולה** שעיקרה הוא **בקשת מיתה** עבור החולה ואין להתיר זאת.

כמו כן, מהמסופר במדרש על העיר לוז (מדרש אליהו זוטא פ' ט"ז) שנותרה בכך שמלאך המוות לא שלט בה, וישישיה מתו רק לאחר שיצאו את שער העיר, אין המשך בעמוד הבא

חלילה עבודת הקודש של האדמו"ר. **מוסר השכל** נפלא ניתן ללמוד מהמעשה הנדיר הזה. צדקנית זו זכתה להעפיל לדרגות נשגבות בתפקידה כמסייעת ללימוד התורה של בעלה, כאמור חז"ל (ברכות יז/א) שאחת הזכויות הגדולות השמורות לנשות ישראל, הוא בכך שהן מאפשרות לבעליהן לצאת מהבית וללמוד את תורת ה'.

יהי רצון שלא תמוש התורה מפניו ומפי זרענו ומפי זרע זרענו עד עולם. **בברכת התורה העורך**

פנינים

דף פד/א היכא את בר לקישא **החברותא והבן העשירי**

בסוגייתנו מסופר, שכאשר ריש לקיש, החברותא של רבי יוחנן, נפטר, גבר עליו צערו של רבי יוחנן עד שהתהלך בחוצות, קרע את בגדיו וקונן: "היכן אתה ריש לקיש, היכן אתה ריש לקיש". לבסוף, נסתרה ביתו מרוב צער ובסופו של דבר נפטר רבי יוחנן.

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, הפליא בגאונותו להעמיד בתיאורים שונים המופיעים בש"ס לגבי אורחות חיייהם של חז"ל הקדושים, ולהפיק מהם מוסר השכל ולקחים, כמו גם ממעשה זה.

בגמרא במסכת ברכות (ה'ב ועין רב ניסים גאון שם) מסופר שעשרה בנים היו לו לרבי יוחנן והם מתו על פניו בזה אחר זה, עד שגם בנו הקטן נלקח ממנו באורח טראגי כאשר הוא נפל לסיר רותח.

הגמרא מספרת שרבי יוחנן, האב השכול שהיה שרוי בצער עמוק, ניגש אל הקדירה וברר מתוכה עצם קטנה מגופו של בנו הרוח [עצם קטנה כדי שלא תטמא] על מנת להציגה בפני אבליים ולנחם את רוחם שצערם קטן משלו.

כאשר נתבונן בשני המקרים הללו, ניווכח בגדלותו העצומה של רבי יוחנן. בכל צרותיו ותלאותיו לא נפלה רוחו, ואף כאשר מתו הקטן, בנו האחרון, היה מונח לפניו, עסקו מחשבותיו כיצד ניתן לנצל את המקרה הזה כדי להטיב עם הזולת. אולם, כאשר החברותא שלו שבק חיים, לא עמדה לו רוחו הגדולה. נפשו לא יכלה שאת את המחשבה שאין לו חברותא. מפני שבלי תורה, חייו אינם חיים! טרא.

דף פו/ו והנה שלשה אנשים נצבים עליו **אם הראשונים כמלאכים**

בעוד מספר שבועות יחול האירצייט של בעל ה"ינועם אלימלך" זצ"ל, שנפטר בכ"א אדר ולקברו שבפולין נוהרים אלפי יהודים מרחבי העולם.

חייו של הרבי רבי אלימלך מליזנסק מתחלקים בפי רושמי העיתים לשתי תקופות. תקופת הגלות ותקופת האדמו"רות.

כאשר נדד רבי אלימלך בדרכים, הוא נטה לעיירה יהודית לעת ערב ונקש על אחת הדלתות וביקש שיאכסנוהו ללון בביתם. אך בעל הבית, סירב לחלות את פניו ושלחו לחזר על דלתות יהודים אחרים.

לימים, התמנה רבי אלימלך כרבם של חסידים רבים, ומלווה בפמליא גדולה הגיע רבי אלימלך אל אותה העיירה. מיד עם הגיעו, ביקש גביר העיירה לזכות בכבוד הגדול ולאכסן בביתו את הרבי.

מבט קל בפניו של הגביר, הבהיר לרבי כי לפניו עומד אותו אדם שסילקו מביתו בשאט נפש בעת גלותו.

לחש הרבי באוזנו של הגביר: "אברהם אבינו, ממנו אנו למדים את מידת החסד, הפך מלאכים לאנשים. הוא התנהג עם המלאכים כאילו צרכיהם כצורך בני אנוש. האכילם, ואף שחט לפנייהם בקר רך וטוב. אך יש כאלו הנוהגים להיפך, הם נוהגים באנשים כבמלאכים, כאילו אינם זקוקים למאומה..." (וישמע משה" דף פ"ה).

המשך מעמוד קודם
להביא ראיה, משום שגם באופן זה הוסרה מהם הסגולה שמנעה את מיתתם, אך הם לא פעלו פעולה שיש בה כדי להמית (שם חלק י"ח סי' מ"ח).

דף פ"ב כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל

הכנסת אורחים לפי הגרלה

מאבינו אברהם למדנו את פרטי מצוות הכנסת אורחים, כפי שכותב הרמב"ם (הל' אבל פרק י"ד הל' ב') "והוא החק שחקקו אברהם אבינו ודרך החדש שנהג בה, מאכיל עובדי דרכים ומשקה אותן ומלוה אותן". לדעת הרמב"ם (שם הל' א'), מצווה זו היא מדברי סופרים. אך לדעת רבים מן הראשונים (רבינו יונה ברכות פ"ג ועוד), הכנסת אורחים היא מצווה מדאורייתא. כבר בתחילת המאמר, מן הראוי להדגיש את דברי המהרי"ל מינץ שכתב, כי מאברהם אבינו נזקקנו ללמוד את מצוות הכנסת אורחים לגבי אורחים עשירים בלבד, אך עם אורחים עניים ממילא מחוייבים אנו להתעסק, משום מצוות הצדקה (ספר מהרי"ל (מנהגים) ליקוטים ד"ה אמר).

בעל בית מלון, מקיים מצוות הכנסת אורחים: רבותינו שבכל הדורות, הרחיבו במצווה חשובה זו, החל מהמשנה במסכת שבת (קכ"ב) שמתירה לפנות חביות של תבן ושל תבואה בשבת, לצורך קיום מצוות הכנסת אורחים, וכלה בפוסקי זמנינו שכתבו, שאף בעל בית מלון שמקבל שכר תמורת השירות שהוא מעניק לאורחיו, מקיים מצוות הכנסת אורחים בכך שהוא מציע להם סדינים ומצעים חדשים (שו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"ג סי' ס"א). ואכן, אמר רבי יוחנן (שבת קכ"א), "גדולה הכנסת אורחים כהשכמת בית המדרש", ורב יהודה אמר בשם רב (שם), "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה".

בימים עברו, ברבות מקהילות ישראל דאגו לצורכי האורחים, והקימו למענם בית מיוחד להשתכן בו, כפי שניתן גם ללמוד ממכתבו של רבי חיים פלאג'י (שו"ת "חיים ביד" סי' ס"ז) לבני קהילה שביקשו להסב את ייעודו של בית הכנסת אורחים לתלמוד תורה: "יומי זה אשר יערב לבו לגשת לשנות המקום הזה מאוספי דל לתלמוד תורה, כי פוגע במדות העליונות".

במקומות אחרים, שלא היה בהם בניין להכנסת אורחים, היתה קלפי מיוחדת שבה הוכנסו שמותיהם של כל בני הקהילה, וכל עני שביקש להתארח אצל אחד מבעלי הבתים שבקהילה, פנה אל הפרנס ששלף פתק מן הקלפי ובו שם של אחד מבני הקהילה והגישו לעני שהלך לאכול את ארוחתו בבית היהודי שעלה בגורל. כך אנו למדים מדבריו של המהרי"ם מינץ (שו"ת סי' ז') שמחה נמרצות בבני קהילה שביקשו לשנות את הנוהג שלפיו הגבאי שולף את הפתק מן הקלפי, ורצו להטיל משימה זו על העני כדי להכלימו ולגרום לו שלא יבוא יותר אל קהילתם.

גם מדברי המהרש"ם (שו"ת ח"ה סי' ס"א) אנו למדים על חשיבותה של מצוות הכנסת אורחים, שכתב, שלמרות שקדושת בית מדרש שלומדים בו תורה, חמורה מקדושת בית הכנסת שמתפללים בו, מכל מקום, רשאים בני הקהילה להאכיל את האורחים בבית המדרש, משום חשיבותה הרבה של מצווה זו [עיי"ש שדן בדברי התוס' במסכת מגילה כ"א] שמפשוטות דבריהם משמע שהדבר אסור].

יהודי שעמד לערוך שמחת נישואין לאחד מצאצאיו, פנה בשאלה מעניינת אל הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל. האב המאושר ביקש לכבד ולשתף בשמחתו מספר רב ככל הניתן מידידיו וממכריו, ולשם כך הוא ביקש לחלק ביניהם את ברכות החופה, באופן שאינו לכתחילה לפי ההלכה.

בעל ה"אגרות משה" (שו"ת אה"ע ח"א סי' צ"ד) מציין לשבח בדברי תשובתו את פלפול הנאה של השואל, שביקש להתיר לו לעשות כן, משום שהכנסת אורחים דבר חשוב הוא וכפי שהקילו בשבת לפנות חביות תבן לצורך האורחים, יתכן שגם יהיה מותר לחלק את הברכות לכבודם, באופן שאינו לכתחילה. אך הגר"מ פיינשטיין זצ"ל דחה רעיון זה, משום שעיקרה של מצוות הכנסת אורחים הוא לדאוג לכל **צורכי גופו** של האורח, וכמובן לקבלו בסבר פנים יפות, אולם, מצוות הכנסת אורחים אינה מחייבת את המארח לגרום כבוד לאורחיו, ולפיכך, נדחת טענתו.

כמו כן הוא מציין את דברי הפוסקים, שמצוות הכנסת אורחים העיקרית, היא באורח מזדמן שנטה לבית המארח כדי לסעוד את ליבו, אך לא באדם שהוזמן אליו מלכתחילה כדי להתארח בביתו, שאמנם יש לכבדו, אך לא זו מצוות הכנסת אורחים המקורית (עיי' שו"ת "תרומת הדשן" ח"א סי' ע"ב שנסתפק בזה).

עונג שבת

פרשת משפטים

"כי יגנב איש" (כ"א/לז)

• תשלום על נזקים שהזיק בקטנותו

• "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים

לשמור" (כ"ב/ו)

• שומר שנרדם עת מילוי תפקידו

• "אם כסף תלוה" (כ"ח)

• הפרוע את חובות חבירו

• נתינת שובר עבור פרעון הלוואה

• גביית חוב מפושט רגל

• עשיית מצוה אינה נחשבת כפרעון חוב

• הלוואה שלימה וחצי ערבות

על נושאים אלו ועוד רבים אחרים תוכל

לקרוא בספרי "מאורות הדף היומי" ג'

חלקים עם מפתחות לפרשת השבוע

ניתן להשיג בחנויות הספרים

להזמנות חייג:

03-61-60-657

מסכתות בג' ברכי
מאורות הדף היומי:
ביצה, ר"ה, תענית,
מגילה, מו"ק, חגיגה,
יבמות, כתובות, נזיר,
סוטה, גיטין וקידושין
להזמנות טלפן:

13

03-61-60-657

המעוניינים להשתתף בהוצאת הגליון לאור
להנצחת יקיריהם ולעילוי נשמתם, נא לפנות:

03-61-60-657

הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון, נועדו לעורר
את לב המעיין, ואין לסמוך עליהם כפסק הלכה

נפולות הפצה בחו"ל

אנגליה לונדון: הר"ר יחזקאל אברן 020-84551997

מנצ'סטר: הר"ר שמואל קאהן 07976402928

בלגיה: הר"ר יעקב סידורוביץ 0475-263759

צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301

ארה"ב ניו ג'רסי: משה פרי 201-871-5850

לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880

מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160

שווייץ: הר"ר רפאל מוסבכר 0146220030

בארצות הברית: ניתן לקבל את הגליון

"מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית

מידי שבוע-בדואר לפרטים בטל: 718-253-6218

כתובת המערכת

רחוב חתם סופר 3 בני ברק-ת"ד. 471

טל. 03-6160657 פקס. 03-5780243

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות

הדף היומי" בעברית או באנגלית

בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: נא לפנות

dafyomi@hadaf-hayomi.com

בפקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

לעילוי נשמת

הר"ר

יצחק דורמבוס ז"ל

ב"ר מרדכי ז"ל

נלבי"ע לי שבט א' דר"ח אדר תשנ"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת הר"ר ראובן גומבו ז"ל ב"ר צבי ז"ל וזוג מרת פראדל גיטל ע"ה ב"ר שמואל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	לעילוי נשמת הר"ר אהרן גדליה הופמן ז"ל ב"ר חיים יהודה ז"ל נלבי"ע ד' אדר תשכ"ה ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י חתנו ובתו ידידינו הר"ר ישראל פרנס ומשפ' שיחיו פ"ת	לעילוי נשמת מרת אסתר חנה בורשטיין ע"ה ב"ר יונתן ז"ל נלבי"ע לי שבט תשנ"ט ת.נ.צ.ב.ה. הונצחה ע"י המשפחה שיחיו	לעילוי נשמת הר"ר יהודה אריה מרגלית ז"ל ממברדיטשוב נלבי"ע ד' אדר תרפ"ו בלודז' ורעיתו מרת מרים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה. הונצחו ע"י נכדם הר"ר ישראל מרגלית ומשפ' שיחיו ת"א
---	---	--	--